

3. Гудзинский О.Д. Державнаполітикаінноваційногорозвиткуекономіки // Інвестиції: практика та досвід – № 18. – 2010 – с. 98-102.
4. Репин В.В. Бизнес-процессы компании: построение, анализ, регламентация /В.В. Репин. – М.: РИА Стандарты и качество, 2007.-240с.
5. Контроль в системі стратегічного управління підприємствами (теоретико-методологічні аспекти): монографія [Гудзинський О.Д., Судомир С.М., Аксентюк М.М., Пилепенко О.С.]. – К.: Аграр Медіа, 2011. – 325с.

***Summary.**The development of the agricultural sector and agricultural sector as a whole can be achieved only in combination with an innovative change management approach based on scientific achievements and regulation interests of enterprises operating in this field.*

***Key words:** change management, the agricultural sector of the economy, state support, public policy.*

УДК 338.43

Франчук І.Б., к.е.н., доцент

Вовк М.В., к.е.н., доцент,

*Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті висвітлено перспективи розвитку ринку сільськогосподарської продукції в Україні. Встановлено пріоритети розвитку оптового ринку сільськогосподарської продукції. Досліджено досвід функціонування системи біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією та передумови для її формування в Україні. Розроблено практичні рекомендації щодо створення інноваційної моделі ринку.

***Ключові слова:** ринок сільськогосподарської продукції, оптовий ринок, біржова торгівля, галузеві кластери, конкурентоздатність продукції.*

Стратегічним пріоритетом у контексті забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств України є формування ринку сільськогосподарської продукції відповідно до сучасних умов господарювання. Перед вітчизняними товаровиробниками постає питання збуту продукції, яке гальмується нерозвинутою ринковою інфраструктурою, тому на сьогодні особливої актуальності набуває проблема створення моделі інноваційного ринку.

У цьому контексті Копитко О.В. [1, с. 367] надає переваги оптовій торгівлі сільськогосподарською продукцією та визначає такі позитивні риси, як забезпечення якості продукції, представлення її широкого асортименту, підтримка стабільних цін для споживачів, сприяння зменшенню витрат продукції та прибутковості виробників, створення робочих місць та ін.

Такої ж думки дотримується Нехайчук Д.В. [2, с. 63], який виділяє види оптових ринків, що набули поширення у більшості країн світу: ринки споживчого типу (постачальні), ринки виробничого типу (фермерські), ринки змішаного типу; аукціони, товарні біржі та ін. Автор вважає, що в деяких країнах (Польща, Румунія, Болгарія, Україна), найбільш ефективною формою ринку є змішана модель, що являє собою перехідну форму між споживачем та виробничим ринком.

Система оптової торгівлі дає можливість виробником збувати продукцію у значних об'ємах, підвищувати рентабельність їх продажі за рахунок зниження реаліза-

ційних витрат та створювати такі об'єднання виробників, що посилюють конкурентоспроможність на ринку. У зв'язку з цим 25 червня 2009 року було прийнято Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» [3], який стимулює ефективне функціонування та розвиток сільськогосподарських підприємств. Також оптовим ринкам сільськогосподарської продукції вищезазначеним законом передбачено надання державної фінансової підтримки у період їхнього становлення.

Проблема виходу на оптовий ринок продукції особистих селянських господарств може бути вирішена шляхом їхнього об'єднання на кооперативних засадах, створення заготівельно-збутових кооперативів, які здійснюють заготівлю, зберігання, перепродажу, обробку, продаж продукції, надають маркетингові послуги. Переважно у таких об'єднань є можливість отримання виробниками замовлень на продукцію за фіксованими цінами, що забезпечить їм надходження на ринок без витрат. Крім цього, виробнича діяльність сільськогосподарських підприємств набуватиме ритмічного і стабільного характеру.

Звідси випливає, що насамперед чергового значення набуває створення мережі організованих оптових ринків. Крім того, необхідною є фінансова підтримка оптових ринків місцевою владою. Проте на оптових ринках потрібно налагодити систему контролю за якістю продукції, рівнем цін, дотримання громадського порядку, санітарних норм та всіх вимог чинного законодавства щодо діяльності ринку. На сьогодні в Україні відомі лише чотири оптові ринки: «Шувар» у м. Львів, «Столичний» у м. Києві, «Господар» у м. Донецьк і єдиний оптовий ринок живої худоби «Чародій» у м. Жашкові Черкаської області.

Передумовою створення ефективної системи сучасних ринків сільськогосподарської продукції в Україні є її співпраця з Європейським банком реконструкції і розвитку (ЄБРР). ЄБРР є найпотужнішим інвестором проектів в Україні, пов'язаних з модернізацією економіки та розвитком приватного сектора, який здійснює фінансування агропромислового комплексу. Одним із завдань діяльності ЄБРР в Україні є співпраця з Національним Банком щодо створення системи дешевого кредитування, що дозволить вітчизняним підприємствам одержати джерела фінансування для розвитку їх діяльності.

Досвід країн Європейського Союзу (ЄС), США, Канади, країн північної Європи показує, що від державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції залежить ефективність його функціонування, рівень цін, якість продуктів харчування та оперативність їх просування до споживачів, посилення конкуренції, створення нових робочих місць та підвищення рівня життя населення.

У США введено в дію державну програму підтримки фермерського руху «Стабілізація доходів фермерів». Фермери отримують від міністерства сільського господарства кредити для фінансування виробництва, а після продажу врожаю за ринковими цінами розраховуються за кредити.

Оптові ринки сільськогосподарської продукції у Польщі створено за фінансової і організаційної підтримки місцевих урядників та польських банків.

У Японії незважаючи на несприятливі умови для вирощування багатьох сільськогосподарських культур, успішно функціонує два рівні оптових ринків сільськогосподарської продукції – державний та місцевий. Засновником ринків першого рівня є Міністерство сільського господарства Японії, а засновниками другого рівня ринків – губернатори.

Зате, в Англії частка оптового ринку продажу сільськогосподарської продукції незначна, основна частина припадає на заклади роздрібної торгівлі.

В Голандії, де найпопулярнішою формою ринку продукції є аукціони, на якому її великі партії продаються через публічні торги. Різновидом аукціону є теле- та Інтернет – аукціони, що являють собою форми електронного маркетингу із застосуванням комп'ютерних систем продажу сільськогосподарської продукції. В Україні також проведення теле-аукціонів та Інтернет – аукціонів поступово набуває свого динамічного поширення.

Важливою складовою ринку сільськогосподарської продукції є товарні біржі, діяльність яких в Україні регламентується Законом України «Про товарну біржу» зі змінами і доповненнями. Згідно ст. 1 цього Закону товарна біржа діє на основі самоврядування, господарської самостійності, є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, власні поточні та вкладні (депозитні) рахунки в банках, печатку зі своїм найменуванням. Товарна біржа не займається комерційним посередництвом і не має на меті одержання прибутку [8].

Досліджуючи питання розвитку товарної біржі в Україні, можна зробити висновки, що вона, як юридична особа, не лише забезпечує створення умов для проведення біржової торгівлі та регулює біржові операції, але й забезпечує регулювання цін на продукцію, надає членам і відвідувачам біржі організаційні та інформаційні послуги, представляє однорідну сертифіковану продукцію високої якості від різних виробників.

Досвід функціонування товарної біржі в Україні свідчить, що не всім вітчизняним виробникам сільськогосподарської продукції вигідно представляти на ній свою продукцію, оскільки вони не мають відповідних сертифікатів, не можуть забезпечити однорідність та високу якість продукції, а наявність точно визначеної біржової ціни є для перешкодою для уникнення від сплати податків.

Перспективи розвитку товарної біржі в Україні визначаються державним регулюванням процесу, який має здійснювати закупівлі сільськогосподарської продукції для державних потреб та її реалізації з державних ресурсів і державного резерву тільки через біржу.

Запровадження державних заходів щодо розвитку в Україні біржового ринку сільськогосподарської продукції дозволить стимулювати ринкові переваги господарювання, сприятиме оптимальному ціноутворенню.

Динамічність ринкового середовища зумовлює необхідність формування галузевих кластерів, суть яких полягає у добровільному об'єднанні суб'єктів господарювання та їх тісній співпраці з обслуговуючими кооперативами, науковими установами, органами влади та ін.

Кластери, як сучасна форма організації інноваційного розвитку економіки, створює умови для ефективної господарської діяльності підприємств завдяки їхній спільній технологічній кооперації, яка сприяє скороченню витрат. Метою створення кластерів у сільському господарстві є підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Крім того, особливістю кластерів у сільському господарстві є той факт, що виробники залишаються повністю самостійними та незалежними.

Це вказує на необхідність створення кластерів, за допомогою яких відбувається модернізація сільськогосподарського виробництва та підвищиться її ефективність

Отже, нині в Україні пріоритетним залишається розвиток оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією. Необхідність реалізації продукції у значних обсягах стимулює сільськогосподарські підприємства до підвищення її якості та скорочення витрат на її виробництво, що підвищує конкурентоздатність сільськогосподарської продукції.

Важливим напрямом у розвитку ринку сільськогосподарської продукції в Україні є ефективне функціонування системи біржової торгівлі, але розвиток біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією гальмується відсутністю у сільськогосподарських підприємств однорідної сертифікованої продукції високої якості та їх небажання через наявність точно визначеної біржової ціни сплачувати податки в повному обсязі.

Великого значення для розвитку ринку сільськогосподарською продукцією в Україні має створення інноваційних форм господарювання, таких як галузеві кластери у вигляді добровільних об'єднань сільськогосподарських підприємств, що сприяють більшій ефективності господарської діяльності підприємств завдяки спільній технології кооперації.

Список використаних джерел

1. Копитко О.В. Інфраструктурне забезпечення оптових ринків сільськогосподарської продукції / О.В. Копитко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.1 – С. 266 – 272.
2. Нехайчук Д.В. Про створення оптового ринку сільськогосподарської продукції як передумови успішної реалізації кластерного підходу в агросекторі автономної республіки Крим [Електронний ресурс] / Д.В. Нехайчук // Економіка харчової промисловості: щоквартальний науковий журнал № 4 (12) 2011. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ekhp/2011_4/zmist.html.
3. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції. Закон України від 25.06.2009 р. №1561 – VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009, № 51, ст. 755) (зі змінами, внесеними згідно із законом № 3205 – VI (3205-17) від 07.04.2011 р., ВВР, 2011, № 41 ст. 413).
4. Європейський банк реконструкції та розвитку 2012 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://http://www.ebrd.com/russian/pages//country/ukraine.shtml>.
5. Про внесення змін до деяких законів України одо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції. Закон України від 04.06.2009 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009 р., № 43, ст. 638.
6. Юрченко А.Ю. Міжнародний досвід застосування сільськогосподарського маркетингу на ринку овочевої продукції / А.О. Юрченко // Таврійський науковий вісник. – Херсон: 2010. – Випуск 70. – С. 306 – 311.
7. Кривончак О.В. Сутність аграрного ринку і цього раціональна побудова / О.В. Кривончак // Сталий розвиток економіки: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – С. 235 – 239.
8. Про товарну біржу. Закон України від 10.12.1991 № 1956 – XII (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 10 ст. 139) (зі змінами і доповненнями від 02.05.2011 р.). [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1956-12>
9. Про затвердження Типових правил біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією наказ Міністерства сільськогосподарства і продовольства України, Міністерства економіки України і Міністерства фінансів України від 3.04.96 р. № 103/44/62 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0184-96>.

Summary. *In the article the prospects of market of agricultural produce development are reflected at Ukraine. Priority of wholesale market of agricultural produce development is set. Experience of functioning of the system of the exchange trading in an agricultural produce and pre-condition is investigational for her forming in Ukraine. Practical recommendations are worked out in relation to creation of innovative model of market.*

Key words: *market agricultural products, wholesale market, stock trading, industry clusters, competitiveness of products.*